

Opinnäytetyö (AMK)

Esittävän taiteen koulutusohjelma

Tanssin suuntautumisvaihtoehto

2013

Saara-Maria Annala

LÄPI HARMAAN TILAN

– tilan olemuksesta ja merkityksestä tanssissa



TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Saara-Maria Annala

LÄPI HARMAAN TILAN – TILAN OLEMUKSESTA JA MERKITYKSESTÄ TANSSISSA

Tämä tutkielma on Turun ammattikorkeakoulussa suoritettavan tanssinopettajatutkinnon (AMK) taiteellisen opinnäytetyön kirjoitettu osa. Taiteellinen osa on Turun tuomiokirkossa esitettävä koreografia neljälle tanssijalle, ”Anna se meille.”

Kirjoitetun osan lähtökohtana on selvittää *tilan* käsitettä ja tilan suhdetta ihmiseen sekä tanssiin. Ensimmäiseksi kirjoittaja tarttuu kysymykseen ”Mikä on tila?”. Kysymykseen vastataan *paikan*, sekä *eletyn*, *rakennetun* ja *sosiaalisen tilan* käsitteiden avulla.

Ihmisen olemisessa tilan merkitys on ilmeinen. Tilan kokeminen tapahtuu aistein, ja kokemus on aina subjektiivinen. Muistot ovat usein tilasidonnaisia, ja ne vaikuttavat minuuden muodostumiseen. Esimerkki hyvin merkityksellisestä tilasta on koti.

Tanssin voidaan ajatella tapahtuvan tilassa tai tilana kuten olemisenkin. Tilankäyttöä tanssissa kirjoittaja pohtii Labanin liikeanalyysin tilaharmonian pohjalta. Tanssija muuttuu esiintyjäksi, kun hänen tanssilleen ilmestyy seuraaja. Esiintyjä(t) ja katsoja(t) jakavat esitystilan. Esitystapahtuman voidaan ajatella olevan esiintyjän ja katsojan tilallinen vastakkainasettelu tai toisalta todellisen ja kuvitteellisen tilan yhdistelmä.

Lopuksi kirjoittaja toteaa tämän opinnäytetyön avanneen edelleen tilan merkitystä ja tärkeyttä itselleen. Tilan olemus on tullut selkeämmäksi ja konkreettisemmaksi. Kirjoittaja ajattelee opinnäytetyön taiteellisen osan ja kirjallisen osan tukeneen toistensa prosesseja.

ASIASANAT:

Tila, paikka, tanssi, aika, minuuus, liike, esitys

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Performing Arts | Department of Dance

May 2013 | 24 pages

Instructors: Tarja Yoken, Heidi Alppirinne

Saara-Maria Annala

SPACE AND ITS ESSENCE AND MEANING IN DANCE

This study is written as partial fulfillment of the Dance Teacher Degree, at the Turku University of Applied Sciences. The artistic choreographic part of the degree is a performance work for four dancers called "Anna se meille." ("Give it to us."), which takes place in Turku Cathedral.

The basis of this written study is to clarify the term of *space* and the relationship between space, a human and dance. At first, the writer processes a question "What is space?". She answers the question through terms like *place* and *lived, built and social space*.

The meaning of space is visible in human being. We experience the space with our senses, and the experience is always subjective. Memories are often connected to the space. A home is an example of a very meaningful space.

Dance is happening in the space, also as the space. The writer is using Space Harmony (Laban Movement Analysis) to reflect the usage of space. A dancer becomes a performer, when someone appears to follow his dance. Performers and viewers are sharing the space of the performance. One can think performance is a combination between real and imagined space.

In the end, the writer finds this study meaningful to her growing relationship with space. She thinks the written part and the artistic part have been supporting each other's processes.

KEYWORDS:

Space, place, dance, time, selfhood, movement, performance

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 MIKÄ ON TILA?	6
2.1 Paikka	7
2.2 Koettu paikka, eletty tila	7
2.3 Rakennettu tila	8
2.4 Sosiaalinen tila	10
3 IHMINEN TILASSA	11
3.1 Tilan havainnointi tapahtuu aistein	11
3.2 Aika ja tilan pysyvyys	12
3.3 Keho ja mieli kokevat tilan	13
3.3.1 Minuus ja tilan subjektiivisuus	14
3.3.2 Muistot liittyvät tilaan	15
3.3.3 Koti	16
4 TILA TANSSISSA	17
4.1 Liiketila ja tilankäyttö	17
4.2 Tanssija, liikkuja	19
4.3 Esitystila	20
4.3.1 Teatteritila	21
4.3.2 Löydetty tila	21
5 LOPPUSANAT	23
LÄHTEET	24

1 JOHDANTO

Tekstini tarkastelee ulkoisen tilan olemusta ja sen merkitystä ihmiselle, tanssille ja esitykselle. Tutkielmani tavoitteena on pohtia, mikä tila oikeastaan on ja korostaa ympäröivän tilan tärkeyttä ihmisen olemisessa. Työni pohjautuu pääosin kirjoitettuihin lähteisiin, mutta olen ujutannut sekaan myös omia näkökulmiani.

Opinnäytteeni aiheeksi muotoutui tila, koska koen sen tanssijana ja tanssinopettajana itselleni läheiseksi ja tärkeäksi elementiksi. Olen kuullut opiskelutovereitteni ja opettajieni kommentoivan, että olen usein tanssissani keskittynyt tilaan ja suuntiin; tilaorientaationi on vahva tanssissani. Voin allekirjoittaa nämä kommentit. Tanssiessani saan ympäröivästä tilasta tukea sen antaessa tanssilleni yhtäläillä mahdollisuuksia kuin rajoituksia. Myös opettaessani tanssia mietin paljon tanssitunnin tilaratkaisuja – nurkasta nurkkaan, avorivistö, salin poikki, vapaasti tilassa, piirissä...

Tutkielmani on jakaantunut kolmeen osaan. Luvussa kaksi käsittelen tilan ja paikan termejä ja tilan eri merkityksiä ja olomuotoja. Avaan eletyn, rakennetun, ja sosiaalisen tilan käsitteitä. Ne ovat useimmiten läsnä kerroksittain yhdessä ja samassa tilassa vain tarkastelulähtökohdan ollessa eri.

Luvussa kolme pureudun tilan ja ihmisen väliseen suhteeseen. Kun ihminen astuu tilaan, voin ajatella hänestä tulevan tilan osa. Ihminen on elävä, ajatteleva ja alati muuttuva olio, joten hänen ”tilanaolo” tai ”tilassaolo” on monimerkityksellisempää kuin esimerkiksi huonekalun tilanaolo tai tilassaolo. Nostan esille ihmis-tila-suhteelle mielestäni merkityksellisiä aiheita: aistimista, aikaa, subjektiivisuutta, muistoja ja kotia.

Lopuksi pääsen tanssimiseen asti: luvun neljä aihe on tilan merkitys tanssissa. Avaan hieman tanssijan käsitettä liikkujana sekä liiketilan ja esitystilan olemuksia. Liiketilasta kerron modernin tanssin pioneeri Rudolf von Labanin liikeanalyysin tilateoriaa käyttäen.

2 MIKÄ ON TILA?

Tila sanana on hyvin monitulkintainen. Sillä voidaan tarkoittaa henkistä tai fyysistä, konkreettista tai abstraktia asiaa. Asuintila, mielentila, liikkumistila, asiantila, olotila, maatila, tilanne, tilallinen, tilasto, tilaisuus ja tilaus ovat muutamia esimerkkejä siitä, miten monenlaisissa yhteyksissä sana esiintyy. Kirjoituksesani olen pääosin keskittynyt fyysiseen, olemassa olevaan tilaan; tilaan johon ihminen voi astua tai tilaan, jota ihminen voi havainnoida. Sana *paikka* on melko lähellä tällaista tilaa, ja käytänkin termejä tekstissäni jonkin verran sekaisin.

Suomalainen taidemaalari ja professori Unto Pusa (1967, 95) määrittelee tilan näin:

Tila on värin, muodon ja suuruuden summa. se on ympäristömaailmaa tilavuuspiirissä ja mukautumissuhdetta psyykkisellä alalla. Se on paikkaa, aikaa ja toimintaa, ja se ympäröi meidät tilavuusmuodoilla ja psyykkisillä vaikutusalueilla. Se määrää henkisen ja aineellisen liikkumisalamme.

Kuten Pusa on kirjoittanut, tila on paitsi silmillä nähtävä, se on myös koettava ja eletävä asia. Tila on filosofinen kysymys ja mielenkiintoinen merkitysten verkko. Käsitteen ”tila” syntyhetkeä on mahdotonta määrittää, mutta se on säilyttänyt monimerkityksisyytensä osin juuri tulkintojen paljoudesta johtuen (Syrjämä & Tunturi 2002, 16).

Tila pitää sisällään kaiken muun; onhan avaruus, *space*, suurin fyysinen tila maailmankaikkeudessa nykykäsityksen mukaan. Toisin oli renessanssin aikana: maailmankaikkeuden täyttivät vesi, maa, tuli ja ilma, jolloin tilalle ei ollut tilaa. (Syrjämä & Tunturi 2002, 99.) Itse ajattelisin tilan olevan kuitenkin aina tilaa, oli se tyhjää tai täyttää. Tarkemmin ajatellen tyhjää tilaa ei taida edes olla olemassa.

Toiminta on tilan tekemistä eli sen luomista. Käyttäjät tekevät tilan todelliseksi liikkumalla siinä, ja tilan merkitys vaihtelee sen mukaan, miten sitä käytetään. (Syrjämä & Tunturi 2002, 69.) Ranskalaisen filosofin Henry Lefebvren (1901–1991) mukaan fyysinen tila ei myöskään ole ikinä neutraali tyhjiö, vaan se on olemukseltaan sosiaalinen. Tilan käyttäjien ja siinä sijaitsevien objektien keski-

näiset suhteet määrittävät tilaa, ja näin ollen sen merkitys on jatkuvassa muutoksessa. Tila on ”konkreettinen abstraktio” määriteltävissä ”dialektisen prosessin” avulla. (Syrjämäa & Tunturi 2002, 288.)

2.1 Paikka

Sanat *paikka* ja *tila* ovat lähellä toisiaan, ja kontekstista riippuen ne voivat tarkoittaa samaa tai eri asiaa. Tila kuulostaa laajemmalta ja abstraktimmalta kuin paikka, johon liittyy ajatus pysyvyydestä ja konkreettisuudesta. Yksi käsitys paikan ja tilan suhteesta on se, että uusi ympäristö nähdään ensin tilana, josta vähitellen muodostuu paikka kokemusten ja tulkintojen kautta (Nikula 2012, 46). Tila ja paikka voidaan nähdä jopa toistensa vastakohtina (Knuuttila ym. 2006, 204). Ulkoinen paikka on staattinen ja geometrinen ja se tarkoittaa sijaintia (Syrjämäa & Tunturi 2002, 64).

Kuten *tilaan*, myös *paikkaan* liittyy paljon eri miellelyhtymiä. Mielestäni Wikisanakirjassa on koottu *paikan* eri merkitykset kattavasti: 1. konkreettinen kohta, sijainti 2. tila, jossa voidaan käydä tai oleskella 3. jollekin ihmiselle tai asialle määrätty sija tai tehtävä 4. kolon tai kuopan täyte, reiän tuke 5. työpaikka, virka, tehtävä 6. teatteri- tai muuhun näytökseen myytävä pääsy 7. edustajanpaikka parlamentissa, valtuustossa tms. 8. (urheilu)joukkueen pelaajalle määrätty määrättehtävä. (Paikka 2013.) Näihin kaikkiin määritelmiin liittyy jollakin tapaa se, että paikka on jokin kohta/asia, johon jokin muu asia sopii; jonka joku asia täyttää. Minua kiinnostavat erityisesti tämän määritelmän kohdat 1. ja 2.

2.2 Koettu paikka, eletty tila

Eletyllä tilalla tarkoitetaan ympäristön ja ihmisten ympäristökokemusten kohtaamista. Tila itsessään ei muodosta merkityksiä, vaan sitä käyttävät subjektit muodostavat merkitykset tilan kanssa. Kun yksilö kohtaa tilan tai paikan ja muodostaa käsityksen siitä, tila muuttuu merkitykselliseksi. (Syrjämäa & Tunturi 2002, 48–49.) Eletty tila muodostuu tilassa olijan aikaisempien kokemusten

pohjalle, ja hän vastaa ympäristön asettamiin tilallisiin vaatimuksiin mukautumalla (Mäkinen & Mäntymäki 2007, 90). Eletty tila on irrallista arkkitehtuurista ja suunnittelusta (Nikula 2012, 44). Eri teoksissa ja artikkeleissa puhutaan koetusta paikasta tai eletystä tilasta, ja olen tulkinnut niin, että ne tarkoittavat hyvin pitkälti samaa asiaa.

Tilat muovaavat niiden käyttäjiä luoden sosiaalisia merkityksiä ja jäsentäen ihmisten välisiä suhteita, samoin kuin tilaa käyttävät ihmiset muovaavat tilaa tarpeidensa ja toiveidensa mukaan. Käyttäjät ja tila ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään, ja muotoutuvat siinä uudelleen ja uudelleen. Myös sosiaaliset ja kulttuuriset merkitykset punoutuvat tähän mukaan. Elettyjä tiloja on olemassa yhtä monta kuin elettyjä kokemuksia tilassa. (Syrjämä & Tunturi 2002, 54–56.)

Eri tiloilla on eri arvot ja laadut. Subjektiiiviset ja kulttuuriset kokemukset ja uskomukset vaikuttavat siihen, miten paikka koetaan. Tilan tai paikan arvo tai laatu voi muuttua myös ajan myötä. Jos puhun nyt paikoista, joissa ihminen voi käydä, niin esimerkiksi vapaa-ajan paikassa viihtyvyys on usein parempaa kuin työpaikassa; se on siis yhdestä näkökulmasta katsottuna työpaikkaa laadukkaampi paikka. (Knuuttila ym. 2006, 220.)

Paikan erityistä luonnetta voidaan nimittää tunnelmaksi. Ihminen muodostaa paikan tunnelmakäsityksen aistiensa avulla, ja esimerkiksi valaistus, värit, tuoksut, äänet ja muodot vaikuttavat tunnelman kokemiseen. (Nikula 2012, 46.) Paikan henki on käsitteenä tunnelmaa vieläkin laajempi ja henkilökohtaisempi. Paikkaa täytyy pitää jonain, jotta se saisi hengen. Paikan henki perustuu kokijan aistimuksiin ja havaintoihin yhdistettynä hänen aiempiin kokemuksiinsa, tunteisiinsa, mielikuviinsa ja tietoonsa. (Karppinen 2009.)

2.3 Rakennettu tila

Rakennettu tila on tiettyä tarkoitusta varten tehty tila, joka jollakin tavalla tukee, edistää tai suojaa tilassa tapahtuvaa toimintaa tai olemista. Rakennettu tila muodostuu vertikaalisista, horisontaalisista ja diagonaalisista elementeistä ja

elementtien keskinäisistä jännitteistä. Rakennettu tila voi olla avoin – esimerkiksi kuusi pylvästä ringissä kukkulalla, tai suljettu – esimerkiksi asuintalo. Rakennetussa tilassa voi olla useita huoneita, oleskelutiloja, tai ”siirtymätiloja” kuten käytäviä tai portaikkoja. On siis mahdollista, että rakennetussa tilassa on sisällä useita pienempiä tiloja. Ulkotila ja sisätila ovat keskeisiä käsitteitä rakennetussa tilassa. Elementit tai niiden väliset jännitteet erottavat sisätilan ulkotilasta.

Lattia on rakennetun tilan merkittävin kokonaisuus tilan hahmottamisen kannalta, koska tilassa olija arvioi näkemänsä suhteessa lattiaan. Hänelle välittyvää tilakokemusta muokkaa lattian, seinien ja katon etäisyydet ja ominaisuudet. Seinät jakavat ja rajaavat tilaa, ja ne voivat olla myös kattoa kantavia elementtejä. Katto on yleensä ihmiselle se etäisin ja vierain tilan elementti, koska sen päätehtävänä on suojata muuta tilaa arkkitehtonisen vaikutelman vahvistamisen ohella. (Dhima 2008, 27–28.)

Rakennetussa tilassa voi olla myös kalusteita, jotka seinien kanssa rajaavat tilaa ja ohjaavat näkymiä. Muun muassa kalusteilla, pintamateriaaleilla ja väreillä luodaan tilalle sisustus. Sisustamisella tarkoitetaan sisätilan varustamista käytännölliseksi, turvalliseksi ja viihtyisäksi. (Sisustus 2013.)

Kinestesian eli liiketunnon ja liikeaistin merkitys arkkitehtuurissa ja ympäristönsuunnittelussa on marginaalinen. ”Rakennuksia tai ympäristöä on arvioitu harvoin suhteessa siihen, miten ne avautuvat ja tulevat ymmärrettäväksi liikkeen kautta” toteaa filosofi, tutkija ja tanssikriitikko Jaana Parviainen artikkelissaan (Mäkinen & Mäntymäki 2007, 45). Yleensä visuaalisuus tai ergonomisuus vie kinestesiaa sijaa. Kinestesia ja ergonomia ovat määreinä lähellä toisiaan, mutta ne tarkoittavat hiukan eri asioita. Vaikka tila olisi ergonomisesti oikein suunniteltu, se voi silti tuntua kinesteettisesti epämiellyttävältä, epähoukuttelevalta tai epähaasteelliselta. Oikeastaan ainoat rakennetut tilat, joiden ensimmäinen tarkoitus on ruokkia ihmisen kokemuksellisuutta sekä intoa kokeilla tilan toiminnallisia mahdollisuuksia, ovat lasten leikkipuistot. Visuaalisesti yksinkertainen ja ”tylsä” tila saattaa avautua käyttäjälleen mielenkiintoisesti vasta sen jälkeen, kun hän on kinesteettisesti kokenut sen. (Mäkinen & Mäntymäki 2007, 46–47.)

2.4 Sosiaalinen tila

Esimerkiksi koululuokka on sosiaalinen tila. Luokan jäsenille on syntynyt vakiintuneet tavat toimia toistensa kanssa. Opettaja tai oppilaat ovat voineet asettaa sääntöjä käyttäytymiselle samoin, kuin luokassa on saattanut itsekseen muovautua normeja toiminnalle ja olemiselle. Sosiaalinen tila järjestee ja rajaa tilassa olevia subjekteja aivan kuin fyysinen tila, mutta sosiaalisen tilan ei tarvitse olla fyysinen. Koululuokan sosiaalinen tila säilyy, vaikka luokan jäsenet lähtisivät retkelle luontoon pois omasta luokahuoneestaan. Luokka on intensiivinen sosiaalinen kokemus. Siellä ihminen on jatkuvasti sekä tarkkailija että tarkkailun kohde. (Paju 2011, 43–45.)

Sosiaalinen tila voidaan ajatella myös ihmisten välisinä etäisyyksinä, jotka ovat vahvasti kulttuurisidonnaisia. Ympäristöpsykologit ovat jakaneet etäisyydet neljäksi eri alueeksi. Intiimi alue on yleensä vain kahden ihmisen välinen kosketusetäisyydessä pysyvä alue. Persoonallinen alue ulottuu hiukan kosketusetäisyydeltä pidemmälle, ja se toimii korkeintaan muutaman ihmisen kanssakäymisessä. Sosiaalisella alueella tarkoitetaan noin huonetilan kokoista aluetta, ja siellä on jo luontevampaa välttää keskustelua samassa tilassa olevien ihmisten kanssa. Näköaisti tulee entistä keskeisemmäksi aistiksi. Julkinen alue alkaa viimeistään kuuden metrin päästä itsestä. Kielenkäyttö muuttuu muodollisemmaksi, eleitä liioitellaan, eikä kyse ole varsinaisesti enää henkilökohtaisesta kanssakäymisestä. (Arlander 1998, 34.)

3 IHMINEN TILASSA

3.1 Tilan havainnointi tapahtuu aistein

Ainoa keino ymmärtää ja löytää maailma on aistimme. Tietoisuuden raja tulee vastaan siinä kohtaa, missä aistin ulottuvuus loppuu. (Ackerman 1991, 13.) Aisteilla ihminen määrittelee tilan ympärillään. Tilan määreiden – koon, muodon, värin, äänen, tuoksun, lämmön, kosteuden ynnä muiden – kautta hän muodostaa käsityksen tilasta, jossa on. Tilan ajattelu ja havainnointi ovat suhteessa myös toimintaan (Schülke 2006–2007). Näkö-, kuulo-, tunto- ja hajuaisteja voi käyttää, vaikka olisi vain paikallaan, mutta liikkuesssa tilasta saa erilaisen ja tarkemman tuntuman. Liikkumisen kautta havainnoija saa tilasta tietoa moniulotteisemmin, koska pystyy tarkastelemaan sitä useammista perspektiiveistä. Tilan kokemus syntyy, kun ruumiillinen subjekti kohtaa ympäristönsä aistien ja havainnoiden tätä tapahtumaa (Mäkinen & Mäntymäki 2007, 86).

Muun muassa mielikuvat ja kulttuuriset normit antavat aistimiselle ennakkoletukset, ja havainnot voivat joko vahvistaa tai muuttaa näitä oletuksia. Olemme muodostaneet ennakkoasenteet aiempien aistimusten seurauksena tai esimerkiksi toisten ihmisten kertomista kokemuksista tai tarinoista. En usko, että ihminen voisi astua tilaan ilman mitään oletuksia, koska emme voisi määrittää tilaa ilman tietoa aiemmista kokemuksista. ”Ihmisen havaintoa tai kokemusta ei voi irrottaa hänen tavastaan olla maailmassa” todetaan myös Syrjämaan & Tunurin teoksessa (2002, 16).

Näköaistin avulla havainnointi tuntuu turvalliselta, samoin kuin kuuloaistin avulla. Voin pitää etäisyydet itselleni sopivana, ja minun ei tarvitse ponnistella nähdäkseni tai kuullakseni, mitä tilassa tapahtuu. Voin ”hallita” tilaa etäältä. Liikkumatta voin tuntea muun muassa lämpötilaa, tuulta ja kosteutta, mutta jos haluan tuntea tilan pintoja, minun täytyy lähteä liikkeelle.

Vasta liikkeen kautta voin kokea tilan moniaistisesti ja hahmottaa selkeämmin muun muassa tilan mittasuhteita (Mäkinen & Mäntymäki 2007, 45). Fyysinen

liike, ihmisen ruumiillinen oleminen, antaa viestiä tilan olemassaolosta. Näin syntyy tietoa muun muassa siitä, kuinka tilassa voisi liikkua ja millä tavoilla. Esi-
tystaiteen ja –teorian professori Annette Arlanderin mukaan ihmisen ollessa
tilassa, on hän osa tilaa, ei ainoastaan sen havainnoija (1998, 27).

Itseäni tarkastellessa, voisin panna kuulo- ja tuntoaistin melko lähekkäin. Erilai-
set äänet ja erityisesti musiikki vaikuttavat tunnon lailla koko kehooni. Se on
luultavasti osin psyykkistä, mutta esimerkiksi voimakkaat matalat bassoäänet
tuntuvat värisyttävän ihan fyysisesti muutakin kehoani eikä ainoastaan korvieni
tärykalvoja.

Olen kertonut edellä konkreettisen tilan aistimisesta, mutta tila voi olla myös
esimerkiksi muisto menneisyydestä tai mielikuva, jota ei ole vielä todellisuudes-
sa koettu. Kuvittelun kautta ihminen voi ajatella olevansa toisessa tilassa, mitä
hän todellisuudessa on, ja aiempiin havainto- ja aistikokemuksiin peilaten hän
voi havainnoida kuvittelemaansa tilaa aivan, kuin olisi oikeastikin siellä. Myös
esimerkiksi matkustaessa ihminen havainnoi tilaa, jossa hän ei ole: istun juna-
vaunussa ja katson ikkunasta ulos. Katson kauas kymmenien metrien päähän
ohi liikkuvaa maisemaa – peltoja, taloja ja puita. Huomioni ja mielikuvitukseni
ovat kiinnittyneet katsomaani, ja vaunun sisällä tapahtuvat asiat – lapsen kitinä
ja outo haju – menettävät merkitystään.

3.2 Aika ja tilan pysyvyys

Ihminen on jatkuvasti tilassa ja ajassa. Ei ole ainakaan fyysisesti mahdollista,
että elävä ihminen olisi jonain hetkenä vain tilassa, vain ajassa tai ei kummas-
sakaan. (Syrjämaa & Tunturi 2002, 16.) Kun nopeasti pohdin ajan ja tilan suh-
detta, ajattelen ajan liikkuvan koko ajan eteenpäin tilan pysyessä paikallaan.
Viime viikkoon en voisi konkreettisesti palata, mutta tilaan, jossa kävin viime
viikolla, voisin. Mutta olisiko tila sittenkään sama kuin aiemmin? Aiemmin tote-
sin Arlanderin sanoin, että ihminen on osa tilaa, ei ainoastaan tilassa. Ihminen
ei ole kahta hetkeä sama, vaan muuttuu ajan kuluessa, joten loogisesti tilakaan
ei voisi olla sama kahta kertaa. Tutussa tilassa kuitenkin sen henki voi olla

muuttumaton verrattuna aiempaan. Esimerkiksi vanhus voi palata järven rannalle paikkaan, jossa on viimeksi käynyt puoli vuosisataa sitten, ja kokea niinkin pitkän ajan jälkeen paikan samaksi, kuin mitä se oli viime vierailukerralla. Tienkään paikka ei ole enää konkreettisesti sama, mutta se ei muuta sitä, että vanhukselle paikka on subjektiivisesti sama. Nimenomaan joidenkin luonnonpaikkojen voidaan ajatella olevan ajattomia ihmisnäkökulmasta katsottuna. Esimerkiksi koskemattomien metsiköiden, vuorten ja jokien muutos on ihmisen muuttumiseen nähden hyvin hidasta, miltei olematonta. (Knuuttila ym. 2006, 15.)

Ajan muuttuessa myös tilan tarkoitus usein muuttuu. Vanhasta tehtaasta saat-
taa tulla näyttelytila ja makuuhuoneesta varasto. Ihminen muokkaa tilaa tarpeidensa mukaan. Varsinkin rakennettu tila on rajallista, ja se pyritään käyttämään hyödyksi.

Yi-Fu Tuan puhuu artikkelissaan (Knuuttila ym. 2006, 21–22) muun muassa valokuvista. Ne ovat tavallaan sijaispaikkoja, olemassa olleita tilanteita, jotka valokuvaaja on vanginnut. *Tilanteella* tarkoitan jonkin asian yhteydessä vallinneita olosuhteita, muun muassa aikaa ja paikkaa. Valokuvien katsomisen voi ajatella ikään kuin ajan manipulointina. Nykyään jopa liikkuvista kohteista saadaan otettua tarkkoja pysähtyneitä valokuvia, ja katsoja voi kuvan hetkeä katsomalla olla osa otoksen pysähtynyttä tilannetta. Katsoja tiedostaa, että juuri ennen kuvan ottoa tilanne kohteessa on ollut eri, samoin kuin välittömästi kuvan ottamisen jälkeen tilanne on jatkanut kulkuaan, mutta se ei poista valokuvaan vangitun hetken pysyvyyttä. Valokuva muodostaa paradoksin; se on yhtä aikaa ”tuolla” ja ”tässä” sekä ”silloin” ja ”nyt” (Soinio 2009, 112). Katsoja voi tuntea ajan pysähtyneisyyttä myös muissa taidemuodoissa kuin valokuvissa, mutta valokuva on mielestäni oiva esimerkki ajan manipulaatiosta.

3.3 Keho ja mieli kokevat tilan

Ihminen on elossa kehonsa kautta, ja koska keho on fyysinen, se on aina olemassa jossain fyysisessä tilassa. Mieli on yhteydessä kehoon koko ajan, vaikka

ihmisen mieli usein onkin jossain muussa tilassa tai paikassa kuin fyysinen keho. Mielellä tarkoitan ihmisen henkistä olemusta – ajatuksia, tunteita ja tietoisuutta.

Se mitä tietty tila merkitsee minulle, merkitsee se luultavasti jotain muuta toiselle. Merkityksellisyyteen vaikuttaa esimerkiksi se, minkälaisia muistoja tilaan liittyy; millaisia ovat olleet tilassa aiemmin koetut tilanteet. Kokemukset ovat subjektiivisia. Kokemuksista syntyneet muistot usein myös vääristyvät mielessä ajan myötä.

Ympäröivä tila voi tuntua kotoisalta, ahdistavalta, rauhoittavalta, turvalliselta, stressaavalta ja niin edelleen. Erityisesti ennakoasenteet ja mielikuvat määrittävät sitä, millaisena tulemme kokemaan tilan. Jos ajattelen jotain tilaa, muodostan siitä välittömästi oletuksen. Jotkut tilat voivat olla hyvin merkityksellisiä ja suuria tunteita herättäviä toisten tilojen ollessa yhdentekeviä.

3.3.1 Minuus ja tilan subjektiivisuus

Jokaisella on olemassa oma minuus, joka pysyy periaatteessa samana läpi elämän. Oma minuuteni voi ottaa vaikutteita toisista minuuksista, mutta siitä huolimatta se on aina itsenäinen ja yksilöllinen toimija. Minuuteen tarvitaan keho sekä muisti, ja sen oleellisena osana on tietoisuus siitä, että todellakin on muista erillinen olija. Minä, joka istuu kirjoittamassa kirjastossa, on sama minä, joka 20 vuotta sitten istui hiekkalaatikolla kurahousut jalassa. Minuuteni on toki kehittynyt ja vanhentunut ajan myötä, mutta aivan kuten kehonikin, on minuuteni edelleen se sama minuus, joka alkoi kehittyä tietoisuuteni kehittyessä. Ihmisellä on jatkuva tarve pohtia ja etsiä sitä, kuka hän on, ja näin hän kehittää minuuttaan. (Mutanen 2010.)

Ihminen kokee tilan aina subjektiivisesti. Jokin tila voi olla minulle äärimmäisen rakas, kun se on toiselle ainoastaan epämiellyttävä. Koemme eri paikat eri tavalla riippuen muun muassa siitä, millä aikakaudella, missä kulttuurissa ja missä asemassa elämme (Knuuttila ym. 2006, 218). Voimme jakaa subjektiivisia kokemuksia keskustellen toistemme kanssa, mutta täydellisesti toisen asemaan

asettuminen ei ole mahdollista. Kokemuksesta puhuminen toiselle ihmiselle vääristää kokemusta johonkin suuntaan, koska asioiden sanallistaminen muokkaa aina autenttista subjektiivista kokemusta (Knuuttila ym. 2006, 131). Lisäksi kuuntelijan ymmärrys ei käsitä sanoja ja lauseita täysin samalla tavalla kuin puhujan ymmärrys, vaikka hänen oma sanallistamisensa olisikin mahdollisimman tarkkaa.

3.3.2 Muistot liittyvät tilaan

Muistin avulla aiemmin koettu säilyy mielessä muistona. *Muiston* toinen merkitys on muistoesine tai muu fyysinen muisto (esimerkiksi rannalta muistoksi otettu kivi tai arpi ihossa), mutta tässä puutun ei-konkreettiseen muistoon. Muisto mielessä voi olla valokuvamainen välähdys jostain tilanteesta tai pitempi tapahtumista nivoutunut tarina. Kukaan ei muista asioita – kuten tiloja ja paikkoja – samalla tavalla kuin minä, joten myös muistot ovat subjektiivisia. Nykyhetkellä ei ole ajallisesti aloitus- eikä päätepidettyä, toisin kuin muistolla, joka alkaa jostain hetkestä päättyen toiseen hetkeen. (Knuuttila ym. 2006, 88.) Näin muistot ovat kiinni ajassa. Ne ovat kuitenkin kiinni paikassa vielä aikaa vahvemmin.

Kun mietin muistojani, ei ajalla ole itse muiston sisällä suurta merkitystä (ellen nimenomaan mieti aikaan liittyvää muistoa: bussin odottelua illalla niin kauan, että varpaat kylmettyivät). Sen sijaan muistossani olen aina jossain tilassa tai paikassa. Tilan lisäksi huomaan tärkeässä osassa toiset ihmiset, jotka ovat joko olleet kanssani, tai joita olen ajatellut muiston hetkessä. Tilassa vallinneet tuoksut ja äänet luovat lisäulottuvuutta muistoihini.

Muistot muokkaantuvat ja vääristyvät ajan kuluessa. Sanonta ”Aika kultaa muistot” kuvaa hyvin sitä, miten muisto ei ole mielessä enää todellinen tapahtuma, vaan ainoastaan kopio menneestä todellisuudesta. Lapsuuden muistossa kotimetsä saattaa olla suuri ja jännittävä ”satumetsä”, kun todellisuudessa metsä on ollut pieni muutaman aarin kokoinen läntti.

”Tilalla on voima säilyttää, tuottaa ja palauttaa mieliin muistoja” sanotaan teoksessa *Eletty ja muistettu tila* (Syrjämaa & Tunturi, 2002, 63). Kerron oman eri-

merkkini muistojen palauttamisesta: pari vuotta sitten vierailin lapsuudenkotini asunonäytössä, kun silloiset asukkaat olivat myymässä kotiaan jälleen eteenpäin. Olin käynyt siellä viimeksi 12-vuotiaana. Talossa oli tehty remonttia jonkin verran perheemme muuton jälkeen, mutta hyvin paljon tuttuja asioita oli säilynyt. Välittömästi sisään astuessa muistot tulvahtivat mieleeni. Sähkökaihtimien naru oli rispaantunut, koska olin näprännyt sitä sormieni välissä. Talon tuoksu toi mieleen perheen kanssa vietetyt illat. Rakkaassa paikassa vierailu pitkän ajan jälkeen aiheutti tunnekuohun ja hetkellisen outouden tunteen, koska pääsin konkreettisesti lapsuuteni tärkeimpään paikkaan takaisin. Se tuntui jopa pieneltä aikamatkalta.

3.3.3 Koti

Koti on hyvin merkityksellinen tila. Parhaimmillaan koti on ihmisen turvapaikka, joka huolehtii hänen ruumiillisista ja henkisistä perustarpeistaan. Kotiin voi tulla rentoutumaan, keräämään voimia tai järjestelemään ajatuksiaan oman hyvinvoinnin nimessä. Koti on myös sosiaalinen tila, koska usea ihminen saattaa pitää kotinaan samaa paikkaa. Ihminen tekee tilasta kodin itselleen jatkuvuuden ja toistojen kautta, ja se vaatii aikaa (Knuuttila ym. 2006, 140). Kotiin kiinnytään, eikä sen välttämättä tarvitse olla fyysinen paikka. Kun olin opiskeluvaihdossa, sain itselleni kotoisan olon tietynlaista musiikkia kuuntelemalla, vaikka fyysisesti en kokenut olevani kotona. Mieleni palasi tällöin hetkeksi kotiini.

Kodilla on olemassa erilaisia olemassaolon tasoja. Koti voi olla kokonainen kaupunki tai huoneen sänkynurkkaus. Aikuiselle koti merkitsee yleensä laajempaa paikkaa kuin lapselle, joka saattaa mieltää kodikseen juuri oman huoneensa. Koti laajenee rengas renkaalta sisätilasta pihaan, siitä edelleen lähinaapurustoon, kaupunkiin, maakuntaan, maahan/kansaan, maanosaan ja lopulta koko maapalloon. (Knuuttila ym. 2006, 17.) Myös jossain ihmisten yhteisössä yksilö voi tuntea olevansa kotona, vaikka hänen fyysinen kotinsa olisi siitä irrallinen. Yhteisössä vallitsevat tavat, asenteet ja arvot luovat kodin tuntua, mikäli yksilö kokee ne omikseen.

4 TILA TANSSISSA

Tanssiminen tapahtuu tilassa. Koska ajatus ”ihminen on osa tilaa, ei pelkästään tilassa” pätee, voi tätä kautta ajatella, että myös tanssiminen tapahtuu tilana. Tila on yksi tanssin elementeistä ajan, voiman ja virtauksen lisäksi. Tila vaikuttaa tanssikokemukseen ja tanssijaan, ja vaikutuksen ilmeisyyttä voidaan korostaa tai häivyttää.

Perinteisesti tanssia harrastetaan käytännöllisessä, avarassa ja suorakaiteen muotoisessa tanssisalissa ja sitä esitetään teatteritilassa, jossa yleisö on sijoitettu katsomoon ja esiintyjät rampin taakse lavalle katsomoa vastapäätä. Luultavasti yleinen ajatus on se, että tanssijoilla pitää olla tarpeeksi tyhjää tilaa liikua, jotta seinät tai katto eivät rajoittaisi itse liikettä. Tanssitekniikkaa harjoittellessa tarpeeksi avara tila onkin tärkeä asia, koska tila ei silloin ole suuressa roolissa tanssimiseen nähden. Harjoitustilan tarkoitus on tukea tanssia, ja siellä voi olla esimerkiksi suuret peilit ja seinien laidoilla balettitangot.

Toisaalta ympäröivää tilaa voidaan hyödyntää tanssissa. Koreografit, tanssijat ja tanssinopettajat saattavat löytää inspiraation ympäröivästä tilasta, ja ottaa tilan mukaan arvokkaaksi osaksi tanssia sen sijaan, että se vain loisi tuet ja rajat tanssille. Rajasta voi löytää mahdollisuuden. Tilan koko on tärkeä asia mietittäessä tanssimisen tilankäyttöä, mutta se ei välttämättä ole pääasia. Jos tila on pieni, se saattaa välillisesti synnyttää aivan toisenlaista – ehkä mielenkiintoisempaa – liikettä, kuin jos tila olisi niin sanottu liikkeen vaatima avara tila.

4.1 Liiketila ja tilankäyttö

Tanssin monitoimimies Rudolf von Laban (1879–1958) on kehittänyt liikeanalyysin, jonka yhtenä osana on tilaharmonia, analyysiä tilasta. Siihen liittyy erilaisia tilallisia reittejä, suuntia, tasoja ja tilamuotoja. Tarkastelen tilankäyttöä Labanin teorian pohjalta.

Liiketilalla eli kinesfäärillä tarkoitetaan kehon ympärillä ja sen ulottuvissa olevaa tilaa. Se alkaa kehosta ja päättyy sinne, minne raajat liikkeessään ulottuvat. Kehon liikkeessa paikasta toiseen kinesfääri seuraa mukana. Kinesfäärin ulkopuolista tilaa sanotaan yleiseksi tilaksi. Liikkuja voi käyttää tilaa monipuolisesti kinesfäärinsä sisällä liikkeen ollessa joko hyvin lähellä kehon keskipistettä ja tyviniveliä, äärimmäisen kaukana keskustasta tai jossain siltä väliltä. Liikkeen reitti voi kulkea kinesfäärissä sentraalisesti – keskustasta lähtevänä, perifeerisesti – kinesfäärin ulkopintaa mukaillen, tai transversaalisesti – lähtien kinesfäärin ulkopinnalta kulkien keskustan kautta jälleen ulkopintaa kohti. (Hackney 2002, 223.)

Dimensionaalinen risti koostuu kuudesta yksidimensionaalisesta suunnasta, jotka ovat kehoon nähden sagittaalit etusuunta ja takasuunta, horisontaalit oikea ja vasen sekä vertikaalit yläsuunta ja alasuunta. Oktaedri eli kahdeksantahokas yhdistää nämä suunnat tilalliseksi muodoksi. (Hackney 2002, 224.)

Kun kuvittelen ympärilleni kuution, sen kulmia kohti lähestyvät suunnat ovat kahdeksan diagonaalisuuntaa. Jokaisessa diagonaalisuunnassa on yhdistynyt yksi sagittaali-, yksi vertikaali- ja yksi horisontaalisuunta. Diagonaalit kulkevat kehon keskipisteen läpi. (Hackney 2002, 226.)

Loput 12 suuntaa ovat kaksiulotteisten tasojen – vertikaali- eli ovitason, horisontaali- eli pöytätason ja sagittaali- eli pyörätason – kutakin ”kulmaa” lähestyviä suuntia. Näiden suuntien yhdistelmän tilallinen muoto on ikosaedri, 20-tahokas. Vertikaalitasosta löytyy vertikaalisuuden lisäksi horisontaalisuutta, horisontaalitasosta horisontaalisuuden lisäksi sagittaalisuutta ja sagittaalitasosta sagittaalisuuden lisäksi vertikaalisuutta. (Hackney 2002, 227.)

Liikkeen suuntia liikkujan keskustasta poispäin on erotettu siis yhteensä 26. Näitä suuntia hyödyntäen on olemassa erilaisia liike-tila-asteikkoja, joita on verrattu musiikin sävelasteikkoihin. Ne ovat yhtä loogisia, ja tavallaan auttavat liikkujaa (soittajaa/laulajaa) hahmottamaan tilan (äänen) mahdollisuuksia. Laban ajatteli suuren yhteneväisyyden vallitsevan tanssin ja musiikin välillä. (Hämäläinen 1999, 45.)

Tarkastellessa liikkumista yleisen tilan tasolla, ulkona kinesfääristä, voi liikkuja sijoittua tilaan nähden lukemattomilla tavoilla. Hän voi olla nurkassa, keskellä tilaa, kulkea diametrisesti tilan poikki, juosta laajenevaa spiraalia, olla liimautuneena seinään, kurkottaa kohti kattoa ja niin edelleen. Ajattelen, että yleisessä tilassa on olemassa tavallaan samat suunnat ja tasot kuin kinesfäärissäkin; ihmisen keskipiste vastaa tilan keskipistettä ja kinesfäärin periferia seiniä, kattoa ja lattiaa tai muita tilan rajoja.

4.2 Tanssija, liikkuja

Liikkuja elää hänen kehonsa avaamassa liikkeellisessä ulottuvaisuudessa (Mäkinen & Mäntymäki 2007, 94). Tanssija ilmaisee liikkeellään. Liikkuja ei aina ole tanssija, mutta tanssija on mielestäni aina liikkuja – siinäkin tapauksessa, että hän on paikallaan. Paikallaolo on myös jonkinlaista liikettä, koska elävä liikkuja ei kykene saavuttamaan absoluuttista pysähtymistä. Liikkumista seuraava katsoja tai liikkuja itse voi määrittää liikkeen tanssina oman mielensä mukaan.

Liike voi ilmetä liikkujalle ainakin kahdella tavalla: visuaalisen havainnon kautta tai kinesteettisenä aistimuksena, jolloin liikkujan on oltava tietoinen kehostaan. Visuaalista liikkeen ilmenemistä on esimerkiksi se, miten näen käteni liikkuvan sitä liikuttaessani. Sulkiessani silmät, kytkeytyy visuaalinen puoli pois päältä, mutta tajuan silti käden liikkeen jatkuvan ja raajan muuttuvan sijainnin suhteessa muuhun kehooni kinesteettisesti. (Mäkinen & Mäntymäki 2007, 48, 52.)

Tanssiksi voidaan kutsua paitsi ihmisten, myös eläinten liikettä tai esimerkiksi puun lehtien havinaa tai savukiehkuran etenemistä ilmassa. Yhden ihmisen mielestä jokin liike ei ole tanssia ollenkaan toisen pitäessä samanlaista liikkumista nimenomaan tanssina, joten tanssimiselle ei voi esittää konkreettista määritelmää. Sama pätee mielestäni *tanssijaan*. Kuka tahansa voi ryhtyä tässä hetkessä tanssijaksi. Koulutettu tanssija, tanssitaiteen ammattilainen on asia erikseen, enkä tässä yhteydessä tarkoita tanssijalla pelkästään tanssialan ammattilaista tai tavoitteellista harrastajaa.

Esitystilanne

Tanssija muuttuu esiintyjäksi, kun hänen tanssimiselleen löytyy seuraaja, katsoja. Esiintyjä on samalla sekä esiintymismaailman osa, sen rakentaja, että esikokija. Esityksen tekijöillä voi usein olla mielessä tavoite, että katsoja unohtaisi oman ”tässä ja nyt” –olemisensa keskittyen ja uppoutuen esityksen luomaan maailmaan. (Arlander 1998, 85, 87.) Keskeisiä elementtejä esityksessä ovat esityspaikka, tilaratkaisu, katsojan paikka ja esittäjä-katsoja-suhde (Arlander 1998, 32). Mielestäni esityksen tehtävänä on ensisijaisesti välittää katsojalle kokemus, josta hän saattaa liikuttua suuntaan tai toiseen.

Oikeastaan esityksen edellytyksenä on esiintyjän (tarkkailtavan) ja katsojan (tarkkailijan) välille syntyvä suhde ja vastakkainasettelu (Arlander 1998, 34). Esitys voi joko tunnistaa katsojan läsnäolon tai olla tunnistamatta sitä (Arlander 1998, 43–44). Katsojilla voi myös keskenään olla suhteita, riippuen siitä, onko esityksen kokemus tarkoitettu katsojalle yksityiseksi vai koko yleisölle yhteiseksi. Katsojien keskinäiset suhteet ovat kuitenkin toissijaisia esiintyjä-katsoja-suhteeseen nähden. (Arlander 1998, 49.) Kaikki suhteet voivat muuttaa muotoaan myös esityksen aikana, eivätkä ne siten ole stabiileja.

Esitystilanteen voi ajatella koostuvan esiintyjän ja katsojan suhteesta, mutta yhtä lailla sen voi ajatella olevan todellisen tilan ja kuvitteellisen tilan yhdistelmä. Esitys luo todelliseen, reaaliaikaiseen tilaan toisen ajan sekä paikan – esityksen tilan. (Arlander 1998, 12). Esityspaikassa esitettävä ilmiö on siis illuusio toisesta paikasta ja ajasta. Illusion vahvuus riippuu siitä, missä määrin katsojan reaaliaikaila pyritään kieltämään. (Arlander 1998, 15.)

4.3 Esitystila

Elävä tanssiesitys vaatii ympärilleen jonkinlaisen fyysisen tilan, jossa esiintyjät ja katsojat ovat. Jo tilan valinta rajaa esityksen muotoa, ja koreografi voi sitä kautta tuoda tilan suureksi osaksi esitystä, tai toisaalta jättää tilan sivuosaan. Esitystilatyypit voidaan jakaa karkeasti kahteen osaan esityskäyttöä varten tehdyiksi tiloiksi ja muiksi tiloiksi. (Arlander 1998, 24, 26.)

4.3.1 Teatteritila

Teatteritila on tehty nimenomaan esityskäyttöön. Sen toimivuutta arvioidaan yleensä katsojapaikkojen lukumäärän, näkyvyyden ja äänen kuuluvuuden kannalta. Niin sanottuna neutraalina esitystilana voidaan ajatella teatteritilaa tai -salia, jonka sisällä katsomo- ja näyttämörakenteet ovat liikuteltavissa. Kiinteä katsomo tai muut kiinteät elementit ”mustassa kuutiossa” voidaan joskus kokea rajoitteeksi, mikä tällöin poistaa tilan neutraaliutta. Toisaalta joku koreografi voi kokea teatterisalin sellaisenaan rajoittavana tilana, ja tällöin hän ehkä löytää neutraalitalan jostain muualta. Mitä neutraalimpi esitystila on, sitä vähemmän siellä on esityksen maailmaan vaikuttavia rajoitteita. Esityksellä on voima luoda neutraaliin tilaan mikä hyvänsä toinen tila; arkkitehtoninen tila ja esityksen tila ovat eri asioita. (Arlander 1998, 21, 24.)

Ramppi erottaa näyttämön katsomosta ”perinteisessä” esitystilassa. Tällöin näyttämö on toisella puolella ramppia katsomon jäädessä toiselle puolelle. Ramppi, raja, voi olla psyykkinen tai fyysinen. Vaikka fyysinen ramppi olisi järeä ja näyttämö hyvän välimatkan päässä katsomosta, voi psyykkinen raja olla olematon. Sama pätee toisin päin. Rajoja esiintyjien ja katsojien välillä voidaan siis korostaa tai häivyttää. Fyysinen ramppi liittyy esitystilaan psyykkisen rampin ollessa osa esitystapahtumaa. (Arlander 1998, 14, 17.)

Teatteritalan tilaelementtien käyttäminen alkuperäisen tarkoituksen vastaisesti on tilan ”väärinkäyttöä”. Esimerkiksi katsojat voidaan sijoittaa näyttämölle esiintyjien käyttäessä katsomoa. Tällainen väärinkäyttö voi olla kiinnostavaa, ja se asettaa tilan ja tilaratkaisun merkityksellisemmäksi osaksi esitystä perinteiseen katsomoasetteluun nähden. (Arlander 1998, 24.)

4.3.2 Löydetty tila

Löydetyllä tilalla tarkoitetaan tilaa, jonka esityksen laatija on ”löytänyt”, eli valinnut varta vasten esityksensä fyysiseksi tapahtumapaikaksi. Sitä ei yleensä muokata ratkaisevasti esitystä varten. Löydetty tila voi olla jopa esityksen lähtö-

kohta, johon kaikki muut ratkaisut perustuvat. Löydetyksi esityksen tilaksi voi muodostua esimerkiksi ostoskeskuksen liukuportaat, naapurin keittiö tai miksei koulun inva-wc.

Muuhun kuin esityskäyttöön suunniteltu tila voi olla kiinnostava sekä työskentelyn perustana että katsojalle tarjottuna kokemuksena (Arlander 1998, 28).

Tilasidonnainen teos on uniikkiin löydettyyn tilaan tehty tuotos, joka muuttuu, kun sitä sovitetaan johonkin toiseen tilaan (Arlander 1998, 31). Alun perin ajattelin opinnäytetyöni taiteellisen osan, Turun tuomiokirkossa esitettävän tanssi-koreografian ”Anna se meille.” olevan tilasidonnainen koreografia, mutta tällä hetkellä tuumin sen olevan pikemminkin lähtökohtansa tietystä tilasta saanut teos. Olen ottanut esitystilasta ”aineksia” koreografiaani, ja kyseinen kirkko on ollut inspiraationi lähde muun muassa liikemateriaalin hahmottelussa. Voin kuvitella, että koreografiani esitettäisiin jossain muussakin tilassa kuin Turun tuomiokirkossa, vaikka se toki tällä hetkellä pääsee parhaiten oikeuksiinsa nimenomaan siellä.

5 LOPPUSANAT

Olin jo ennen tämän kirjoitustyön aloittamista melko tilaorientoitunut tanssija, mutta tilan tiedostamiseni liikkeessä on vain jatkanut kasvuaan opinnäytetyöni muodostuessa kokonaiseksi. Huomaan kasvun sekä tanssiessani, koreografiaa luodessani että opettaessani.

Tila on minulle merkityksellistä mahdollisuuksien aluetta ja se on avautunut itselleni nimenomaan ihmisyyden tärkeänä osana. Käsitteliäni ala-aiheiden *muisto* ja *koti* kautta olen tajunnut, miten paljon tunteita minulla voi olla ”pelkkää” tilaa kohtaan. Tila ei siis olekaan pelkkää ”pelkkää”.

Valitsemani aihe on laaja, ja olisin voinut jatkaa sen selvittämistä edelleen eri näkökulmien kautta. Ala-aiheiden rajauksessa käytin apuna omaa ”tärkeysjärjestystäni”; käsittelin tekstissäni aiheita, jotka minusta ansaitsivat eniten avautua.

Opinnäytetyöni kirjoitettu osa ja taiteellinen osa ovat tukeneet toistensa tekoprosesseja, vaikka ne eivät kiinteästi liitykään yhteen. Taiteellisessa työssäni tehdyt kokeilut ja niiden kautta saadut kokemukset ovat avanneet näkökulmia tekstiini. Myös tekstin luomisessa käytetty ”pohdintaenergia” on ollut hyvää perustaa taiteellisen työni kehittymiseen.

Tosiaan *tila* olisi antanut myöden tutustua itseensä vieläkin kokonaisvaltaisemmin, ja seuraava haasteeni voisi olla astetta syvemmälle pureutuva tilan tarkastelu. Haaste olisi myös ottaa ihan toisenlainen tarkastelun kohde – jokin ulkona tilasta tilaa tiedostamatta. Se vasta visaista olisi, nimittäin tällä hetkellä pidän tilasta paljon; meillä on hyvä suhde, emmekä ole irtautumassa toisistamme.

LÄHTEET

Ackerman, D. 1991. Aistien historia. Helsinki: WSOY.

Arlander, A. 1998. Esitys tilana. Helsinki: Teatterikorkeakoulu.

Dhima, S. 2008. Tila tilassa. Liturgian ja tilan dialogi alttarin äärellä. Helsingin yliopisto, teologinen tiedekunta.

Hackney, P. 2002. Making Connections: Total Body Integration Through Bartenieff Fundamentals (Appendix A). New York: Routledge.

Hämäläinen, S. 1999. Koreografian opetus- ja oppimisprosesseista – kaksi opetusmallia oman liikkeen löytämiseksi ja tanssin muotoamiseksi. Helsinki: Teatterikorkeakoulu

Karppinen T. 2009. Paikan henkeä etsimässä. Blogi: Sivistyksen kehto. Viitattu 9.4.2013. Lappeenranta: Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Etelä-Karjala-instituutti. www.sivistyksenkehto.blogspot.fi > 2009 > syyskuu > Paikan henkeä etsimässä.

Knuuttila, S.; Laaksonen P. & Piela U. 2006. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Mutanen, A. 2010. Minuus syntyy seipiteistä. Tiede 5/2010. Viitattu 8.4.2013. www.tiede.fi > Arkisto > 2010 > 5/2010 > Minuus syntyy seipiteistä.

Mäkinen, O. & Mäntymäki, T. 2007. Taide ja liike. Vaasan yliopisto.

Nikula, S. 2012. Paikan henki. Matkailijan mielikuvasta graafiseksi kuvaksi. Rovaniemi: Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta.

Paikka 2013. Wikisanakirja. Viitattu 8.4.2013. <http://fi.wiktionary.org/wiki/paikka>.

Paju, P. 2011. Koulua on käytävä. Etnografinen tutkimus koululuokasta sosiaalisena tilana. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Pusa, U. 1967. Väri – muoto – tila. 3. painos. Espoo: Otakustantamo.

Schülke, B. 2006–2007. Transaction | Vaihto taiteellisenä mediana. Viitattu 3.3. 2013. Rovaniemi: Lapin yliopisto. www.ulapland.fi > Taide > Taide opinnoissa > Jatko-opinnoissa > Schülke Bettina.

Sisustus 2013. Wikipedia. Viitattu 8.4.2013. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Sisustus>.

Soinio, K. 2009. Maisemasta paikkaan. From Landscape to Place. Helsinki: Maahenki Oy.

Syrjämaa, T. & Tunturi, J. 2002. Eletty ja muistettu tila. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.